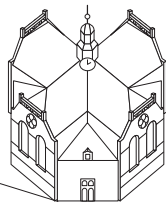

Noorderkerkconcerten

zaterdag 10 november

Bennewitz Quartet

Jakub Fišer eerste viool
Štěpán Ježek tweede viool
Jiří Pinkas altviool
Štěpán Doležal cello

Leoš Janáček 1854 – 1928
Strijkkwartet nr. 1 'Kreutzer'
Adagio – Con moto
Con moto
Con moto – Vivo – Andante
Con moto – (Adagio) – Più mosso

Wolfgang Amadeus Mozart 1756 – 1791
Strijkkwartet nr. 15 in d KV 421
Allegro moderato
Andante
Menuetto and Trio . Allegretto
Allegretto ma non troppo

Huischroniqueur Herbert van Hasselt houdt na afloop van dit concert een pilaarpraatje. Verwacht prachtige anekdotes over de roemruchte geschiedenis van Amsterdam, de Noorderkerk en natuurlijk muziek. Herbert was voorheen directeur van de Amsterdamse Oude Kerk

Na afloop van het concert bieden wij u graag een kopje koffie of thee aan in de kerk!

Het Bennewitz Quartet, opgericht in 1998, bestaat uit Jakub Fišer (1e viool), Štěpán Ježek (2e viool), Jiří Pinkas (altviool) en Štěpán Doležal (cello). Het is vernoemd naar violist Antonín Bennewitz ^{1833 – 1926}, een sleutelfiguur in de oprichting van de Tsjechische vioolschool.

Het kwartet behoort tot de beste internationale kamer-muziekensembles. Daarvan getuigen tal van prijzen, waaronder een onderscheiding van de Tsjechische kamer-muziek stichting, en de eerste prijs in twee prestigieuze competities: de Osaka Kamermuziek competitie in 2005 en de strijkkwartet competitie Prémio Paolo Borciani in 2008. Ook wordt het kwartet geroemd door critici. Zo schreef de Frankfurter Allgemeine Zeitung (2006): “... de muziek was verbluffend, niet alleen vanwege de heldere structuur, maar ook het prachtige tonale palet en de zuivere intonatie. Slechts heel zelden ervaart men zulke vakkundig vervaardigde en krachtige harmonieën. [...] Geweldige kunst.”

Momenteel speelt het kwartet op grote podia, zowel in thuisland Tsjechië als in het buitenland (Wigmore Hall Londen, The Frick Collection New York, Seoul Art Center, e.a.), wordt regelmatig uitgenodigd voor festivals (Salzburger Festspiele, Luzerne Festival, Rheingau Musik Festival, e.a.), en werkt samen met vooraanstaande musici als Alexander Melnikov, Vadim Gluzman, Jean-Yves Thibaudet en vele anderen. Het kwartet geniet vooral van optreden in de Tsjechische muziekscene, en gebruikt zijn keuze in repertoire en concertprogramma's om Tsjechische muziek actief te promoten.

Muziek in de Noorderkerk: de perfecte zaterdagmiddag in hartje Amsterdam.

Doe boodschappen op de biologische Noordermarkt, eet de beste appeltaart van Amsterdam bij Café Winkel en geniet van een uur concert in de Noorderkerk.

Volgende Noorderkerkconcerten
17 november Dominique Vleeshouwers
24 november In de ban van...

Leoš Janáček 1854 – 1928

Strijkkwartet nr. 1 'Kreutzer'

De Moravische componist Leoš Janáček is een wonder in de muziekgeschiedenis. Vóór 1900 wees praktisch geen noot op de verrassende wending die de muziek van het kleine baasje uit Brno later zou nemen. Na 1900, onder invloed van impressionisme en Jugendstil, veranderde de stijl van Janáček drastisch. Op gevorderde leeftijd produceerde de tot dan toe alleen lokaal bekende muzikleraar, koordirigent en tijdschriftredacteur een opera, waarin hij zijn grondige kennis van het klankidoom van de Tsjechische taal wist te vertalen in hoogst oorspronkelijke muzikale frasen. Hoewel de bewuste opera, *Jenůfa*, al in 1904 in Brno in première ging, duurde het tot 1916 voordat het werk in het meer kosmopolitische Praag op de planken werd gebracht. Deze zo lang uitgestelde uitvoering leverde de driftige, zich zo vaak miskend voelende kunstenaar plots de internationale faam op waar zijn muziek recht op gaf. Hoe was het mogelijk dat een voorheen zo onbeduidende provinciaal de inventiviteit had om – schijnbaar uit het niet – traditionele, klassiek-romantische structuurprincipes eenvoudig opzij te schuiven en tegelijkertijd op het vlak van harmonie en ritmiek een volstrekt unieke weg in te slaan? Zo iets was voordien alleen door een genie als Debussy gepresteerd. Een raadsel!

Dat geldt evenzeer voor enkele ondoorgrondelijke karaktertrekjes van de componist. Hoe is het te verklaren dat een sedert jaar en dag gescheiden van zijn echtgenote Zdenka Schulzova levende musicus op 63-jarige leeftijd (opeens) een jarenlange relatie aangaat met een 38 jaar jongere vrouw, die van muziek geen kaas heeft gegeten en die zich ook nimmer voor muziek wezenlijk interesseerde? Deze Kamila Stösslova was ongetwijfeld een lief mens, maar geen hoogvliegster. Volgens de overlevering had ze zelfs een schrille, uitgesproken onmuzikale stem. Ook qua komaf was deze donkere joodse niet bijzonder. Haar aantrekkingskracht moet mede van fysieke aard zijn geweest, getuige de erotisch getinte liefdesbrieven, waarin Janáček – bijvoorbeeld op de boot naar Engeland – haar borsten met 'de golven van Het Kanaal' vergeleek. En de oude rot was toen zeker niet zeeziek! Hoe het ook zij, feit is dat, vanaf de eerste dag dat Kamila in het leven van de componist opdook, de man prachtige werken heeft gecomponeerd, waarin zij vaak een sleutelrol vertolkte. Zo ook in de beide strijkkwartetten.

Het eerste kwartet componeerde Janáček na lezing van het verhaal *De Kreutzeronate* van Leo Tolstoj. De auteur moraliseert in deze vertelling over huwelijkstrouw, zinnelijke seks en wat dies meer zij. Hij veroordeelt het bourgeoisiehuwelijk als een 'liaison convenience', gebaseerd op leugen en bedrog. Hij verklaart zich solidair met de onderliggende partij, de vrouw die slachtoffer is van het zedeloos gedrag en het gebrek aan normen en waarden van de heren. In Janáček's versie gaat het niet om de veroordeling van de echtbreuk op zich, want daar was hij als gezegd mede debet aan, maar om het mededogen met hen die lijden onder de smart van een ongelukkige liefde. En dat die smart groot was, hoort de luisteraar van meet af aan in dit aangrijpende stuk muziek uit 1923.

Wolfgang Amadeus Mozart 1756 – 1791

Strijkkwartet nr. 15 in d kv 421

In december 1782 begon Wolfgang Amadeus Mozart te werken aan een cyclus van zes innovatieve strijkkwartetten. Het bleek geen eenvoudige opgave voor de componist. Maar liefst drie jaar had de anders zo vlot componerende Mozart nodig om de cyclus te voltooien. De originele handschriften, vol doorhalingen en verbeteringen, getuigen van een forse worsteling met de weerbarstige materie. Mozart had voor zichzelf de lat hoog gelegd. Na kennismaking met de kwartetten *opus 33* van Haydn vond hij dat alle dertien voordien door hemzelf gecomponeerde kwartetten niet meer dan onbeduidende verstrooiingsmuziek bevatten. Zijn nieuwe, aan Haydn opgedragen kwartetten moesten melodisch en harmonisch avontuurlijke en qua vorm en contrapuntiek doortimmerde conversatiestukken worden. Na 'lange en moeizame arbeid' slaagde Mozart voortreffelijk in zijn opzet. Haydn liet zich tegenover vader Mozart uiterst complimenteus uit: "Ich sage Ihnen vor Gott, als ein ehrlicher Mann, ihr Sohn ist der größte Componist, den ich von Person und den Namen nach kenne: er hat geschmack, und über das die größte Compositionswissenschaft."

Het derde kwartet uit de serie *Haydn kwartetten* componeerde Mozart in 1783, terwijl zijn Constanze lag te bevallen van hun eerste kind, Raimund Leopold. De componist produceerde de noten zonder daarbij op het klavier te kunnen spelen, want het instrument stond in de kraamkamer. Telkens als zijn vrouw weëen kreeg, onderbrak hij de arbeid om haar liefdevol te troosten en op te beuren. En wanneer zij dan weer een beetje tot rust gekomen was, keerde hij schielijk terug naar zijn manuscript. Volgens eigen zeggen zou het Menuet en Trio precies op het moment van ontsluiting en geboorte zijn geconcipeerd. Leuk om te weten, maar eerlijk gezegd heeft dit verhaal uitsluitend anekdotische betekenis. In de muziek – duidingen van fantasierijke interpreten ten spijt – is van dit alles weinig te bespeuren. Integendeel. Het overwegend donker gekleurde kwartet in d klein is een typische 'Sturm und Drang' compositie. Mozart was geen romanticus die zijn zielenroerselen in zijn muziek placht te uiten. Hij was een vakman die het vermogen bezat om allerlei affecten in zijn muziek te verklanken. Het hoofdthema van het lamentele eerste deel, *Allegro moderato*, kenmerkt zich door een octaafval (van d" naar d') in de 1e viool. Het neventhema, vol triolen, is nerveus en gespannen. Volgens de regels van de sonatevorm volgt na de dubbele expositie een doorwerking en dan de reprise. Het elegische tweede deel, *Andante*, is mede door de karige instrumentatie een toonbeeld van so(m)bere spaarzaamheid. De structuur is die van een 'da capo aria' (ABA). Mits met expressiviteit gespeeld beklemt dit deel de toehoorder van begin tot eind. Ook het ernstige Menuet en het niet veel vrolijker gestemde Trio bevestigen de overheersend pessimistische stemming van het kwartet. Als slotdeel componeerde Mozart een variatiedeel, *Allegro ma non troppo*, op een weemoedige siciliano. In het stretta van de finale keert de octaafval uit het eerste deel terug. Daarmee gaf Mozart dit doorwrochte kwartet – echt geen toevallige kraamkameropripping – bewust een cyclisch karakter.

Han van Tulder (www.hanvantulder.nl)

De Noorderkerkconcerten worden mogelijk gemaakt door:

AE amsterdams
fonds voor de
kunst

**FONDS
PODIUM
KUNSTEN**
PERFORMING
ARTS FUND NL

PRINS BERNHARD
CULTUURFONDS
De kunst van het geven

P.W. Janssens's Erven

J.C.P. STICHTING
jong talent, cultuur & podia

BERGH STOOFF & SANDERS
ADVOCATEN
Het Kersjes Fonds

SEC
SEARCHING EDUCATION
The Call That Walked by Himself

PRINSELIJK
GEBONDEN

 noorderkerkconcerten
 noorderkerkconcerten.nl
 info@noorderkerkconcerten.nl

MET DANK AAN: Dille en Kamille, De Boerenmarkt en alle vrienden van de Noorderkerkconcerten'.
Noorderkerkconcerten is zeer erkentelijk voor de steun van de leden van de Noorderkring.